

ARMY PUBLIC SCHOOL AHMEDNAGAR

PT-1 QUESTION BANK (2021 – 2022)

GRADE- 9

SUBJECT- SANSKRIT

प्रथमः पाठः- भारतीवसन्तगीतिः

प्र.१ पूर्णवाक्येन प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत –

१. सरस्वत्या: अदीनां वीणाम् आकर्ष्य कासां शान्तिशीलं सुमं चलेत् ?
२. अये वाणि त्वं कीदृशीं गीतिं गाय ?
३. तव अदीनां वीणाम् आकर्ष्य कासां कान्तसलिलं सलीलम् उच्छलेत ?
४. कीदृशाः सरसाः रसालाः लसन्ति ?
५. अये वाणि त्वं कीदृशो मञ्जुकुञ्जे मलिनाम् अलीनां स्वनन्तीं ततिं प्रेक्ष्य नवीनां वीणां निनादय ?
६. मधुर मञ्जरी पिपञ्जरी-भूत मालाः सरसाः रसालाः इह कुत्र लसन्ति ?
७. कीदृशो पादपे मलिनाम् अलीनां स्वनन्तीं ततिं प्रेक्ष्य नवीनां वीणां निनादय ?
८. इह वसन्ते कासां कलापाः लसन्ति ?
९. कीदृशानाम् अलीनां स्वनन्तीं ततिं प्रेक्ष्य नवीनां वीणां निनादय ?
१०. अये वाणि! नवीनां वीणां कासां नतां पङ्किम् आलोक्य निनादय ?

प्र. २ योग्यपर्यायं चित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत –

१. अये वाणि त्वं कां निनादय ?
 - अ) वीणाम्
 - आ) वेणुम्
 - इ) मृदङ्गम्
 - ई) स्वराङ्गीनिम्
२. नदीनां सलीलं कीदृशम् अस्ति ?
 - अ) निलसलिलम्
 - आ) मलिनसलिलम्
 - इ) कान्तसलिलम्
 - ई) हरितसलिलम्
३. अये वाणि त्वं कीदृशीं वीणां निनादय ?

- अ) पुरातनम्
आ) आधुनिकीम्
इ) ललिताम्
ई) नवीनाम्
४. कीदृशीं वीणाम् आकर्ष्य लतानां नितान्तं शान्तिशीलं सुमं चलेत् ?
अ) स्वरविहीनाम्
आ) अदीनाम् / ओजोमयीम्
इ) पुरातनिम्
ई) नष्टाम्
५. अये वाणि त्वं कां गाय ?
अ) भजनम्
आ) श्लोकम्
इ) गीतिम्
ई) चरितम्
६. काम् आकर्ष्य लतानां नितान्तं शान्तिशीलं सुमं चलेत् ?
अ) वीणाम्
आ) वेणुम्
इ) गीतम्
ई) भजनम्
७. अये वाणि त्वं ललित- नीति-लीनां पुनः कीदृशीं गीतिं गाय ?
अ) मृदुम्
आ) कठोराम्
इ) अर्थविहीनम्
ई) मा गाय
८. कासां नितान्तं शान्तिशीलं सुमं चलेत् ?
अ) नदीनाम्
आ) लतानाम्
इ) वाटीकानाम्
ई) वृक्षानाम्

९. “वसन्ते लसन्तीह सरसा रसालाः” अस्यां गीतपद्भूतौ क्रियापदं किम् अस्ति ?

अ) लसन्ति

आ) पठन्ति

इ) गायन्ति

ई) चलन्ति

१०. कीदृशं सुमं चलेत् ?

अ) चञ्चलम्

आ) पितम्

इ) गन्धविहीनम्

ई) शान्तिशीलम्

११. के लसन्ति ?

अ) खगाः

आ) बकाः

इ) नद्यः

ई) रसालाः

१२. पुष्पपञ्जे मलिनाम् केषां स्वनन्तीं ततिं प्रेक्ष्य नवीनां वीणां निनादय ?

अ) बकानाम्

आ) कोकिलानाम्

इ) अलीनाम्

ई) बालकानाम्

१३. कीदृशाः रसालाः लसन्ति ?

अ) सरसाः

आ) रसविहीनाः

इ) अम्लाः

ई) तिक्ताः

१४. केषां स्वनन्तीं ततिं प्रेक्ष्य नवीनां वीणां निनादय ?

अ) बकानाम्

आ) पशूनाम्

इ) अलीनाम्

ई) कोकिलानाम्

१५. अये वाणि! नवीनां वीणां काम् आलोक्य निनादय ?

अ) पुष्पम्

आ) पड़क्तिम्

इ) सनीरम्

ई) लताम्

१६. अये वाणि ! त्वं कीदूर्शीं ततिं प्रेक्ष्य नवीनां वीणां निनादय ?

अ) शान्तिम्

आ) स्वनन्तीम्

इ) वक्राम्

ई) दीर्घाम्

१७. अये वाणि ! नवीनां वीणां केषां नतां पड़क्तिम् आलोक्य निनादय ?

अ) निम्बवृक्षाणाम्

आ) पुष्पाणाम्

इ) मधुमाधवीनाम्

ई) बालकानाम्

१८. कस्याः सवानीरतीरे सनीरे समीरे मन्दमन्दं वहति ?

अ) गङ्गायाः

आ) नर्मदायाः

इ) कृष्णायाः

ई) कलिन्दात्मजायाः / यमुनायाः

१९. सनीरे समीरे कथं वहति ?

अ) वेगेन

आ) स्थगयित्वा

इ) मन्दमन्दम्

ई) न वहति

२०. कस्य वृक्षस्य सुगन्धेन वायुः युक्तम् अस्ति ?

अ) निम्बस्य

आ) चन्दनस्य

- इ) वटस्य
- ई) पिप्पलस्य

* * * * *

द्वितीयः पाठः - स्वर्णकाकः

प्र.१ पूर्णवाक्येन प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत –

१. कीदृशी मनोहरा च दुहिता आसीत् ?
२. तावत् कुत्र भीषणः कृष्णसर्पः विलोकितः ?
३. कस्याः विनप्रा मनोहरा च दुहिता आसीत् ?
४. गर्विता बालिका केन सोपानेन आगच्छति ?
५. माता कुत्र तण्डुलान् निक्षिप्य पुत्रीम् आदिदेश ?
६. कीदृशानि हीरकाणि विलोक्य सा प्रहर्षिता ?
७. कीदृशः काकः समुड्डीय ताम् पुत्रीम् उपाजगाम ?
८. यथेच्छम् एकां मञ्जूषां गृहाण इति काकः कां प्रति वदति ?
९. कीदृशः स्वर्णकाकः तया पूर्वं न दृष्टः ?
१०. बालिकायै स्वर्णस्थाल्यां केन भोजनं परिवेषितम् ?
११. कान् खादन्तं हसन्तं च तं स्वर्णकाकं विलोक्य बालिका रोदितुम् आरब्धा ?
१२. कानि चिरकालं दृष्ट्वा सा विस्मयं गता ?
१३. कस्याः माता अतीव निर्धना वर्तते ?
१४. केन स्वर्णगवाक्षात् कथितम् ?
१५. कस्याः माता अतीव निर्धना वर्तते ?

प्र. २ योग्यपर्यायं चित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत –

१. कत्र एका निर्धना वृद्धा स्त्री न्यवसत् ?
 अ) वने
 आ) ग्रामे

इ) देशे

ई) नगरे

२. कीदृशः प्रासादः वर्तते ?

अ) ताम्रमयः

आ) लोहमयः

इ) रजतमयः

ई) स्वर्णमयः

३. कीदृशी दुहिता आसीत् ?

अ) मनोहरा

आ) दुःखीता

इ) प्रसन्ना

ई) रोदिता

४. स्वर्णकाकः बालिकायाः कृते किम् अवतारयति ?

अ) सोपानम्

आ) रञ्जुः

इ) यानम्

ई) विमानम्

५. एकदा माता काम् आदिदेशः ?

अ) पुत्रम्

आ) पतिम्

इ) जनकम्

ई) पुत्रीम्

६. कुत्र चित्र-विचित्रवस्तूनि चिरकालं दृष्ट्वा सा विस्मयं गता ?

अ) स्वगृहे

आ) वने

इ) भवने

ई) देवालये

७. माता कान् निक्षिप्य पुत्रीम् आदिदेशः ?

अ) तण्डुलान्

आ) चनकान्

इ) फलानि

ई) वस्त्राणि

८. स्वर्णकाकेन बालिकायै कुत्र भोजनं परिवेषितम् ?

अ) ताप्रस्थाल्याम्

आ) लोहस्थाल्याम्

इ) रजतस्थाल्याम्

ई) स्वर्णस्थायाम्

९. तण्डुलान् केभ्यः रक्ष इति माता वदति ?

अ) पशुभ्यः

आ) खगेभ्यः

इ) बालेभ्यः

ई) चोरेभ्यः

१०. काकः कति मञ्जूषाः निस्सार्य तां प्रत्यवदत् ?

अ) एकाम्

आ) पञ्च

इ) तिस्रः

ई) सप्त

११. कुत्र तण्डुलान् खगेभ्यः रक्ष ?

अ) अन्धकारे

आ) वृक्षे

इ) गृहे

ई) सूर्यातपे

१२. कीदृशीं मञ्जूषां प्रगृह्य बालिकया कथितम् ?

अ) दीर्तमाम्

आ) लघुतमाम्

इ) हस्वतमाम्

ई) बृहत्तमाम्

१३. कीदृशः काकः तया (पुन्या) पूर्वं न दृष्टः ?

अ) कृष्णकाकः

आ) चतुरकाकः

इ) हरितकाकः

ई) स्वर्णकाकः

१४. कुत्र आगत्य बालिकया मञ्जूषा समुद्घाटिता ?

अ) ग्रामम्

आ) वनम्

इ) नगरम्

ई) गृहम्

१५. यदा स्वर्णकाकः तण्डुलान् खादति तदा बालिकाः किं कर्तुम् आरब्धा ?

अ) रोदितुम्

आ) हसितुम्

इ) क्रीडितुम्

ई) धावितुम्

१६. कानि विलोक्य बालिका प्रहर्षिता ?

अ) हीरकाणि

आ) फलाणि

इ) वस्तूणि

ई) पुस्तकाणि

१७. बालिका कं प्रार्थयति ?

अ) बकम्

आ) स्वर्णकाकम्

इ) मयूरम्

ई) शृगालम्

१८. एका अपरा कीदृशी वृद्धा न्यवसत् ?

अ) उदारा

आ) धनिका

इ) लुब्धा

ई) पिशुना

१९. स्वर्णकाकः बालिकां कुत्र आगन्तुं कथयति ?

अ) निम्बवृक्षमनु

आ) पिप्पलवृक्षमनु

इ) बदरिवृक्षमनु

ई) हरितवृक्षमनु

२०. प्रहर्षाता बालिका कां न लेखे ?

अ) निद्राम्

आ) सुखम्

इ) भोजनम्

ई) धनम्

२१. लुब्धया बालिकया कस्य फलं प्राप्तम् ?

अ) कार्यस्य

आ) लोभस्य

इ) मित्रस्य

ई) साह्यतायाः

पठित गद्यांश

प्रश्न 1.

निम्नलिखितम् अनुच्छेदं पठित्वा तदाधारिताना प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत -

1. पुरा कस्मिंश्चिद् ग्रामे एका निधना वृद्धा स्त्री न्यवसत्। तस्याः च एका दुहिता विनमा मनोहरा चासीत्। एकदा माता स्थाल्या तण्डुलान् निक्षिप्य पुत्रीम् आदिशत्। “सूर्यातपे तण्डुलान् खगेभ्यो रक्षा” किञ्चित् कालादनन्तरम् एको विचित्रः काकः समुद्दीय तस्याः समीपम् अगच्छत्।

i) एकपदेन उत्तरत (केवलं प्रश्नद्वयमेव)

१. वृद्धा स्त्री कीदृशी आसीत्?
२. वृद्धायाः कीदृशी दुहिता आसीत्?
३. निर्धनास्त्री कुत्र न्यवसत्?

ii) पूर्णवाक्येन उत्तरत (केवलं प्रश्नमेकमेव)

१. किञ्चित्कालानन्तरम् किम् अभवत्?
२. दुहिता कीदृशी आसीत्?

iii) भाषिककार्यम् (केवलं प्रश्नत्रयमेव)

१. अनुच्छेदे ‘न्यवसत्’ इति क्रियापदस्य कर्तृपदं किमस्ति?
२. ‘दुहिता विनमा’ अनयोः पदयोः विशेषणपदं किम्?
३. अस्मिन् अनुच्छेदे ‘धनवती’ इति पदस्य कः विपर्ययः आगतोऽस्ति?
४. पुत्री इत्यर्थं किं पदं प्रयुक्तम्?

नैतादृशः स्वर्णपक्षो रजतचञ्चुः स्वर्णकाकस्तया पूर्व दृष्टः। तं तण्डुलान् खावन्तं हसन्तञ्च विलोक्य बालिका रोदितुमारब्धा। तं निवारयन्ती सा प्रार्थयत्-“तण्डुलान् मा भक्षया मटीया माता अतीव निर्धना वर्तते।” स्वर्णपक्षः काकः प्रोवाच, “मा शुचः। सूर्यादयात्प्राग् ग्रामाबहिः पिप्पलवृक्षमनु त्वया आगन्तव्यम्। अहं तुभ्यं तण्डुलमूल्यं दास्यामि।” इकेप्रहिता बालिका निनामपि न लेभा

(i) एकपदेन उत्तरत (केवलं प्रश्नद्वयमेव)

१. स्वर्णकाकस्य चञ्चुः कीदृशः आसीत्?
२. बालिकायाः माता कीदृशी आसीत्?
३. कः तण्डुलान् अखादत्?

ii) पूर्णवाक्येन उत्तरत (केवलं प्रश्नमेकमेव)

१. स्वर्णकाकं निवारयन्ती सा कि प्रार्थयत्?

२. स्वर्णकाकः किम् अवदत्?

iii) भाषिककार्यम् (केवलं प्रश्ननत्रयमेव)

१. अनुच्छेदे 'हसितुम्' इत्यस्य पदस्य कः विपर्ययः लिखितः?
२. रोदितुमारब्धा' इत्यस्या: क्रियायाः अनुच्छेदे कर्तृपदं कि वर्तते?
३. 'प्रहर्षिता बालिका निद्रामपि न लेभे'। अत्र वाक्ये विशेषणपदं किमस्ति?
४. 'दृष्ट्वा ' इत्यर्थं किं पदं प्रयुक्तम्?

पठित पद्यांश

प्रश्न 1. निम्न १लोक १लोक पठित्वा तदाधारिताना प्रश्ननाम् उत्तराणि लिखत

निनादय नवीनामये वाणि! वीणाम्
मृदुं गाय गीति ललित-नीति-लीनाम्।

(i) एकपदेन उत्तरत (केवलं प्रश्ननद्वयमेव)

का) कीदर्शीं वीणां निनादयतु?

ख) कीदर्शीं गीतिं गायतु?

ग) वीणां विनादयतु?

(ii) पूर्णवाक्येन उत्तरत (केवलं प्रश्नमेकमेव)

का) अस्मिन् १लोके कविः वाणी किं कीदृशञ्च गातुं प्रार्थयति?

ख) सा काम् निनादयतु?

(iii) भाषिककार्यम् (केवलं प्रश्ननत्रयमेव)

क) 'नवीनाम् वीणाम्' अनयोः पदयोः विशेषणपदं किम्?

ख) 'निनादय नवीनामये वाणि! वीणाम्' अत्र वाक्ये क्रियापद किमस्ति?

ग) श्लोके 'कोमलाम्' इत्यस्य पदस्य अर्थ कि पदम् आगतम्?

मधुर-मञ्जरी-पिञ्जरी-भूत-माला:

वसन्ते लसन्तीह सरसा रसालाः

कलापाः ललित-कोकिला-काकलीनाम् ॥

(i) एकपदेन उत्तरत (केवलं प्रश्नद्वयमेव)

१. कदा मधुरमञ्जरी पिञ्जरी भूताः?
२. कीदृशाः रसालाः वसन्ते लसन्तिः?
३. केषाम् कलापाः वसन्ते लसान्तिः?

ii) पूर्णवाक्येन उत्तरत (केवलं प्रश्नमेकमेव)

१. वसन्ते कासाम् कलापाः विलसन्तिः?
२. कीदृशी 'मञ्जरी' पिञ्जरी भूताः?

iii) भाषिककार्यम् (केवलं प्रश्नत्रयमेव)

१. 'सरसाः रसालाः' अनयोः पदयोः विशेषणपदं किमस्ति?
२. श्लोके 'लसन्तिः' इति क्रियायाः कर्तृपद किम्?
३. श्लोके 'अत्र (अस्मिन्)' पदस्य कः पर्यायः लिखितो वर्तते?
४. श्लोके 'निरसा' इत्यस्य पदस्य कः विपर्ययः?

* अपठितावबोधनम् *

प्र ३. अधोलिखितम् अनुच्छेदं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत-

विद्यार्थिजीवनस्य कृते गुरुभक्तिः तथैव अनिवार्यम् अंगम् यथा ईश्वरभक्तिः अनिवार्या । गुरुभक्तिं विना न कोऽपि विद्यार्थी विद्यावान् भवितुमर्हति । अधुना नैतिकशिक्षायाः अभावेन नितान्तं चञ्चलता , उच्छ्वङ्खलता अनुशासनहीनता च वृद्धिमाप्नुवन्ति । छात्राः स्वाध्यापकान् नैव सत्कुर्वन्ति । ते कुसंगेषु चित्रपटदर्शनादिषु अमूल्यं समयं नाशयन्ति । ते सर्वत्र तिरस्कारं लभन्ते । गुरुणां शिष्यैः सह पितापुत्र - सम्बन्धो वर्तते । गुरवः छात्रान् स्वपुत्रमिव जानन्ति । ते अहर्निंशं छात्राणां उन्नत्यर्थं प्रयतन्ते । अतः छात्रैः गुरवः सम्माननीयाः सन्ति । शास्त्रेषु कथितम् -" मातृमान् पितृमान् आचार्यवान् पुरुषोवेदा " "मातृदेवो भव , पितृदेवो भव , आचार्यदेवो भव ।" अर्थात् छात्राः सदैव मातरं पितरं आचार्यान्ति च देववत् आदरेयुः तदैव ते स्वस्थाः , श्रेष्ठाः , सफलाः , सुखिनः , च भवितुं शक्ष्यन्ति ।

(I) एकपदेन उत्तरत-

(क) कां विना विद्यार्थी विद्यावान् भवितुं न अहंति?

(ख) कस्याः अभावेन अनुशासनहीनता वृद्धिमाप्नोति?

(II) पूर्णवाक्येन उत्तरत-

(क) छात्राः केन प्रकारेण स्वस्थाः, श्रेष्ठाः, सफलाः, सुखिनः च भवितुं शक्यन्ति?

(ख) विद्यार्थिजीवनस्य कृते का अनिवार्या?

(III) भाषिककार्यम्-

(क) 'लभन्ते' इति क्रियायाः कर्तृपदं लिखत ।

(i) ते (ii) सर्वत्र (iii) सः (iv) तिरस्कारम्

(ख) 'सत्काररम्' शब्दस्य कः विपर्ययः अत्र प्रयुक्तः ?

(i) अपमानम् (ii) उपमानम् (iii) सम्मानम् (iv) तिरस्कारम्

(ग) 'अमूल्यं समयं' अनयोः विशेष्यपदं किम् अस्ति?

(i) अमूल्यं (ii) समयं (iii) अमूल्य (iv) समय

(घ) अनुच्छेदे 'छात्रः' इति पदस्य समानार्थकं पदं किं प्रयुक्तम्?

(i) शिष्यैः (i) विद्यार्थी (iii) भक्तः (iv) पुरुषः

*व्याकरणम् *

प्र १. संधिं कुरुत -

- i. नि + अवस्त् -
- ii. सूर्य + उदयः -
- iii. वृक्षस्य + उपरि
- iv. हि + अकारयत्
- v. च + एकाकिनी-.....

- vi. इति + उक्त्वा -
- vii. प्रति + अवदत् -
- viii. प्र + उक्तम् -
- ix. अत्र + एव-.....
- x. तत्र + उपस्थिता -
- xi. यथा + इच्छम् -

प्र २. प्रकृति-प्रत्यय-संयोगं कुरुत

- i. हस् + शतृ -
- ii. भक्ष् + शतृ -
- iii. वि + लोकृ + ल्यप्.....
- iv. नि + क्षिप् + ल्यप् -
- v. आ + गम् + ल्यप् -.....
- vi. दृश् + क्त्वा -
- vii. शी + क्त्वा -.....
- viii. वृद्ध + टाप् -
- ix. सुत + टाप् -.....
- x. लघु + तमप् -

प्र ३. प्रकृतिप्रत्यय-विभागं कुरुत

- i. हसन्तम् -.....
- ii. रोदितुम्
- iii. वृद्धा -
- iv. भक्षयन् -.....
- v. दृष्ट्वा -
- vi. विलोक्य-.....
- vii. निक्षिप्य -.....
- viii. आगत्य -
- ix. शयित्वा -
- x. सुता -
- xi. लघुतमम् -

प्र४. उदाहरणमनुसृत्य उपसर्गान् पृथक्कृत्वा लिखत

यथा- संरक्षणाय - सम्

- i. प्रभवति

- ii. उपलभ्यते-
- iii. निवसन्ति -
- iv. समुपहरन्ति-
- v. वितरन्ति-
- vi. प्रयच्छन्ति.....
- vii. उपगता -..... .
- viii. प्रतिभाति -
